

Mijn oma zei altijd: “Waar het komt, ligt ook geen matje.”

Wijsheden van ouders en grootouders

Het woordenboek halen ze vaak niet, die nuchtere en oer-praktische wijsheden van je ouders, maar eigenlijk verdienen ze wel degelijk een groter publiek dan het gezin alleen. Jaap Toorenaar besloot daarom die ouderwijsheden te inventariseren. Een bloemlezing.

JAAP TOORENAAR

Mijn vader zei altijd: “Als je niet meer blij bent met je baas, is hij ook niet meer blij met jou.” Wat zei úw vader? En uw moeder, uw opa en uw oma? Welke gedenkwaardige, geestige of verstandige uitspraken van hen herinnert u zich die misschien alleen in uw familiekring bekend zijn? Die vragen stelde ik u vorig jaar in het septembernummer van *Onze Taal*, waarna er vele honderden bijdragen binnenkwamen.

Wat viel op? Moeders worden vaker geciteerd dan vaders, en vreemd lijkt me dat niet. Veel Nederlanders, en zeker de ouderen onder ons, zijn toch vooral door moeders opgevoed. Ook verder ademen veel uitspraken de huiskamersfeer van vroeger, en soms herkennen we de belangrijkste pedagogische opvattingen van weleer. Sommige van dat soort adviezen komen vaker langs en ik durf een voorzichtige top-3 te maken van de raadgevingen waarmee velen van

ons zijn opgegroeid. Door moeders, vaders, opa's en oma's werd het vaakst gezegd:

1. Alles waar *te* voor staat is slecht, behalve *tevreden*.
2. Heb je geen zin? Dan maak je maar zin.
3. Poep je niet, dan rust je toch.

Ook meerdere keren kom ik dringende verzoeken tegen om de deur dicht te doen. "We stoken niet voor de vogels" (of voor de Arabieren, de KLM, de Watergraafsmere of Zijpe). "Ben je in de kerk geboren?" wordt in dit verband ook genoemd.

Mijn vader zei altijd als je klaagde over tegenslag: "De eerste honderd jaar, die zijn het lastigst."

Sommigen van ons hebben zelfs taalkundige tips meegekregen. Zo schrijft iemand: "Mijn vader van 1904 zei altijd: 'In het Nederlands spreekt men de *ph* uit als een *f*, behalve in *ophaalbrug* en *sokophouder*.' Ja, hij was opgegroeid met de 'telefoon' en de 'telegraaf'."

En op de vraag hoe laat het is, moeten veel kinderen hetzelfde antwoord hebben gekregen. "Daar kun je niets van zeggen, dat verandert toch continu."

Volksaard

Kun je uit al die opvoedkundige aansporingen ook iets afleiden over wat wij kennelijk met z'n allen de belangrijkste normen en waarden vinden? Een volksaard misschien wel? Nou en of! Dat moet de onvervalste oer-Hollandse nuchterheid zijn. Daarmee kun je alle tegenspoed te lijf. Want, zoals een van de moeders zei: "Het leven is geen lolletje, paraplu, paraplu, parasolletje."

Hieronder een bloemlezing, gerangschikt naar onderwerp. Alle inzenders: bedankt!

Eten en dooreten

- Mijn oma zei altijd als het eten visueel niet ongeschonden uit de keuken was gekomen: "Waar het komt, ligt ook geen matje." (Op dit thema bestaan nogal wat variaties: "Waar het komt, hangen ook geen schilderijtjes", "Waar het komt, is het toch donker", "Het gaat toch kapot je maag in.")
- Als we een kersenspit of iets anders doorgeslikt hadden, zei mijn vader altijd: "Wat door de roeper kan, kan door de poeper."
- Om mij aan te moedigen mijn boterham helemaal op te eten, zei mijn moeder altijd: "Van korstjes krijg je borstjes."
- Als ik niet wilde eten en liet weten dat ik geen honger had, zei mijn moeder altijd: "Dan eet je maar voor de honger die komt."
- Als een van mijn dochtertjes onder het eten naar de wc moest, zei mijn schoonvader, een Rotterdamse binnenschipper, altijd: "Ja, je kunt niet laden en lossen tegelijk."

Niet zeuren

- Mijn moeder zei altijd als ik over een klein wondje liep te zeuren: "Als je daarmee onder de trein komt, dan ga je dood."
- Mijn moeder zei altijd: "Het is vanzelf gekomen, het zal ook wel vanzelf overgaan."
- Mijn moeder zei altijd: "Alles zal recht komen, behalve kromme benen."
- Mijn vader zei altijd als je klaagde over tegenslag: "De eerste honderd jaar, die zijn het lastigst."
- Mijn grootouders hebben jarenlang op Vlieland gewoond. Als je eens tegenslag had, zeiden ze vaak: "Bakker Westers bakt nog", wat verwees naar een bakker op Vlieland die al sinds mensenheugenis bestaat. Je moest je, met andere woorden, niet te veel zorgen maken, alles zou goed komen. Ter geruststelling van iedereen: Bakker Westers bakt tot op de dag van vandaag.

Leven en dood

- Mijn moeder zei altijd over bevallingen: "Als je denkt dat de wereld vergaat, dan is het kind er."
- Mijn ouders hadden als inwoners van Dordrecht een eigen uitdrukking als ze over een bevalling spraken. "Dat is alsof de Grote Kerk door het Zakkendragersstraatje moet."
- Als je vroeg waaraan iemand was overleden, zei mijn Groningse moeder altijd: "Gebrek aan adem."
- Als iemand zich verslikte zei mijn moeder altijd: "Stik niet, liefje. Je hebt geld gekost."

Liefde en verkering

- Mijn opa zei weleens als hij hoorde dat je nog steeds geen verkering had: "In Amsterdam zijn de straten veel te breed."
- Als ik als jong meisje verliefd was en die liefde niet werd beantwoord, troostte mijn moeder me altijd met: "O, o, wat een verdriet. Als het hennetje kraait, maar het haantje niet."
- Mijn moeder zei altijd als ik weer eens liefdesverdriet had: "Er zijn meer jongens dan kerken."

Sterke verhalen

- Mijn vader zei altijd over absoluut ongeloofwaardige verhalen: "Ja, ja, ik heb het gezien van iemand die het gehoord heeft."
- Als mijn moeder een onwaarschijnlijk verhaal hoorde, bijvoorbeeld over een boer uit de Oeral die op 113-jarige leeftijd nog wekelijks in het ijskoude water dook, zei ze altijd: "Je kan het beter hier geloven dan daar gaan kijken."